

Француз А.Й.,
*Герой України, Заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор
ВНЗ «Університет економіки
та права «КРОК» м. Київ, Україна,
e-mail: anatoliyjf@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2861-1252>*

ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТНІ ЯВИЩА ТЕРОРИЗМУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЯВИЩА

Найвні певні наукові напрацювання у питаннях генези, розвитку, видів еволюційних процесів такого негативного явища як тероризм, спонукає нас також і до розуміння детермінант тероризму, причин, що визначає виникнення, як першооснови для напрацювань і застосування ефективних моделей стратегій недопущення, протидії і боротьби з тероризмом.

В умовах світових глобалізаційних викликів і транзитів, повномасштабної війни в Україні, локальних гібридних війн у світі, проблема тероризму вже давно вийшла на міждержавний рівень, вимагаючи реальних, ефективних, своєчасних важелів впливу як попереджувального профілактичного, так і силового цілеспрямованого дієвого характеру.

Дослідження різновекторних факторів і чинників тероризму, вимагає зосередження уваги на існуючих формах і видах проявів терористичної загрози.

Слід зазначити, що сама проблематика пошуку шляхів протидії різновидам терористичних викликів і загроз є міжнародною та міждисциплінарною. Зрозуміло, що вона вимагає не тільки розуміння і життя суто державних заходів комплексного характеру, але і створення ефективної моделі конструкції наддержавної структури, яка буде здатна вчасно зупинити терористичні загрози чи агресію у будь-якій державі світу, що сповідує принципи демократії і миру.

Ця генеза є досить показовою, актуальною, важливою, на прикладі кровопролитної війни на теренах української держави, де російська терористична недодержава безжалісно знищує мирне населення, стирає з лиця землі міста і села, свідомо спустошує життєвоважливу критичну інфраструктуру, переслідуючи свої далекоідучі тоталітарні цілі.

Практично, війна в Україні, це показова демонстрація безнаказаності і всездозволеності у світі, ігнорування та знищення міжнародного права, демократії, світових моральних устоїв. В орбіту терористичної агресії втягуються інші країни, з метою нав'язання світу третьої світової війни,

задоволення власних, загарбницьких шизопараноїдальних амбіцій.

Тероризм досить складне комплексне явище, що охоплює не тільки вчинені терористичні акти, але і зумисно завданий жах з усіма прогнозованими і можливими тяжкими наслідками терористичних дій.

Аналізуючи наукові дослідження, науковці звертають увагу на зачатки тероризму у суспільно-історичному становленні і розвитку в різних частинах світу, особливостях економічного розвитку, опираючись також і на такі актуальні чинники, як політико-правові, етнопсихологічні, релігійні, національні та інші аспекти.

Разом з тим, яка б не була першопричина, в реальності дня сьогоднішнього у нашому повсякденному житті продовжує і навіть домінує існування такого негативного і жахливого явища як тероризм. Характерно, що в умовах ХХІ століття, воно не просто присутнє, а чітко демонструє свій динамізм розвитку, вдосконалення, загрозливості розростання до світових масштабів. Кількість міжнародних терористичних актів у світі, як справедливо зауважує В. Лапін, зростає із року в рік [1 с.107] І це беззаперечно. Тому для ефективної протидії й боротьби з таким негативним явищем як тероризм, необхідно розуміти та враховувати весь комплекс факторів, причин і наслідків, що зумовлюють його виникнення й розвитку. Інакше всі засоби і методи протидії локалізації такого явища будуть здебільшого у симптоматичному і фрагментальному форматі, без адекватної реакції на дану небезпечну епідемію штаму-тероризму.

В оцінці причинності кримінальних злочинів, як відомо, існують однофакторні й багатфакторні підходи. Злочинність є системним та комплексним негативним утворенням. Але у контексті вище зазначеного, потрібно зауважити відсутність диференціації існуючих факторів й чіткого розмежування чинників терористичного спрямування як первинних, так і вторинних.

В цілому, враховуючи різноманітні особливості протиріч сучасності у виникненні та розвитку до основних маркерів причин, як цілком справедливо, на нашу думку, зазначає О.Поппер, можна віднести:

1. Соціально-політичні
2. Соціально-екологічні
3. Соціально-психологічні
4. Соціокультурні
5. Ідеологічні (2, с. 150).

Значний спектр різнопланових причин тероризму, зазначає й інша велика кількість вчених та дослідників як вітчизняних, так і зарубіжних у контексті глобалізаційних транзитів, зростаючої диференціації держав, розвитку інформаційних технологій, суперечністю системи цінностей, відмінностями між цивілізаціями, розвитком соціально-екологічних тенденцій, зниженням рівня життя, системних криз, зростанням безробіття, зумисне навіювання ідей й поглядів насильництва, нетерпимості і т.п.

Наведені класифікації не торкаються державницького апарату, але існують інтенції, що мають теоретичну ґрунтовність, що турбулентність державництва, політичні і соціальні збочення, тотальна корумпованість чиновництва, відсутність політичної волі у поєднанні з низькою правовою культурою, ігнорування чинної нормативно-правової бази, відсутності професіоналізму, немічністю уряду і парламенту, правоохоронної системи, може бути супутнім та призвести до зародження й розгортання терористичної активності і мати виражену тенденцію переростання та провокації повноцінних військових дій і переворотів.

Хоча й властиві застереження і міркування, які потрібно у даному контексті зазначити, що і у державах, які є комфортними та благополучними для проживання, терористи гіпотетично можуть розраховувати й мати певну підтримку якоїсь частини населення.

Отож, цілком є зрозумілим і очевидним, що проблема тероризму вже давно вийшла за межі однієї країни, це міждержавна проблематика, яка вимагає розробки й дієвого впровадження глобальних важелів ефективного впливу, конкретного зосередження і врахування прогалин, помилок та неточностей, першопричин тероризму, запровадження новітніх підходів, вироблення спільних позицій на науковому, законодавчому і міжнародному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини. Навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. К.:Знання. 2007. 332 с.
2. Поптер О.В. Тероризм як форма соціально-політичної деструкції: причини виникнення та основні тенденції. Гуманітарні студії. 2014. Вип. 22. С. 145-152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gums_2014_22_18 (дата звернення: 01.10.2024р.)

